

Act Now! Or vote for change

**Een frame-analyse op de narratieven van GroenLinks leden en
Extinction Rebellion participanten**

Masterthesis Sociologie – Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid

2 Augustus 2020

Naam: Manon Feenstra

Studentennummer: 515175

Supervisor: Emiel Rijshouwer

Tweede lezer: Willem Schinkel

Aantal woorden: 8435

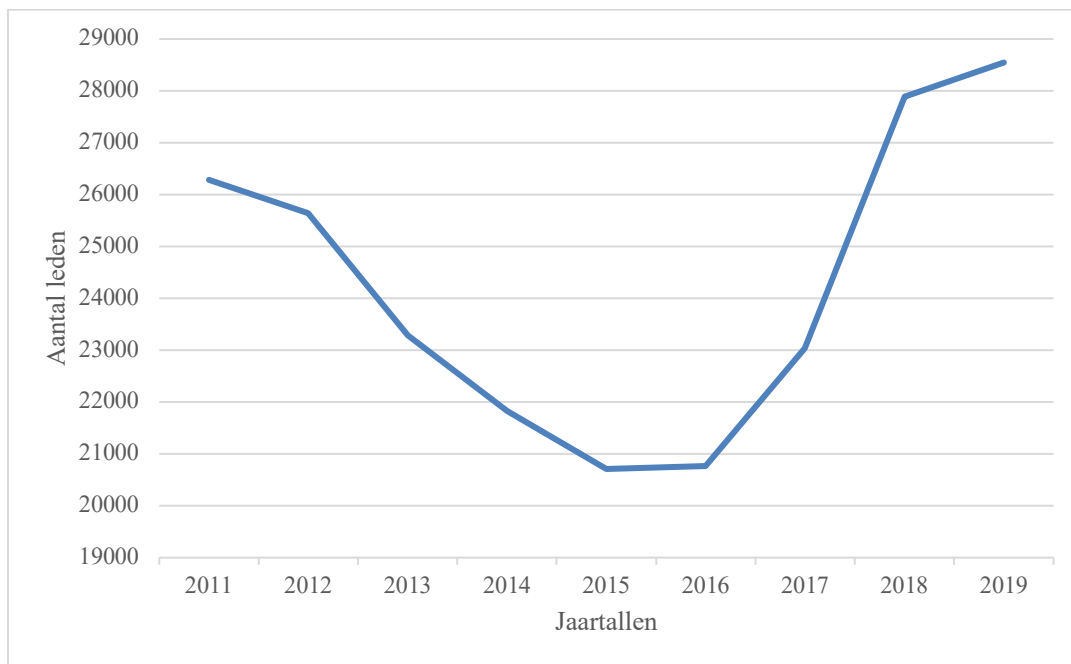
***Abstract** – Afgelopen maanden is er een groei te zien in politieke participatie. Betrokken verenigen zich onder verschillende groepen, waaronder Extinction Rebellion en GroenLinks. De media berichtte voornamelijk over groeiend onconventionele politieke participatie, ten koste van traditionele vormen van politieke participatie door toenemend institutioneel wantrouwen. Dit bleek niet voldoende verklaring te geven. Gedurende dit onderzoek is er bestudeerd wat dan wel de redenen zijn voor verschillende leden van Extinction Rebellion of GroenLinks om betrokken te worden bij een of beide groepen. Hierbij is er gebruik gemaakt van kwalitatieve diepte-interviews met twaalf verschillende respondenten. De narratieven van deze respondenten brengen verschillende vormen van betekenisgeving tot uiting. Deze narratieven zijn met elkaar vergeleken en vervolgens geanalyseerd door middel van de frame-analyse van Goffman (1974). Vervolgens zijn er vier frames opgesteld die antwoord geven op de onderzoeksvraag: “Welke frames onderbouwen de keuzes voor politieke betrokkenheid van jongeren bij Extinction Rebellion of GroenLinks?” De vier frames zijn opeenvolgend identificatie, institutioneel vertrouwen, ideologie en instrumentele motieven. Binnen elk van de vier frames zijn verschillen waarneembaar waarom een respondent voor een groep kiest, en niet voor de andere groep.*

Keywords: Political Participation; Frame analysis; Activism; Identification; Institutional Trust.

Introductie

“*What do we want? Climate Justice!*”, klinkt er door de straten van Den Haag, tijdens de klimaatmars in 2019 (van Dongen, 2019). Nooit eerder gingen meer mensen de straat op om op te komen voor hun belangen dan in 2019 (Khaddari & Wiegman, 2019). Veel van de protesten die afgelopen maanden in Nederland georganiseerd werden, hebben betrekking op klimaatproblematiek. Nederlandse media duiden toenemend activisme als gevolg van toenemende maatschappelijke polarisatie en een groeiend politiek wantrouwen (Bloemhof, z.d.; Brandsma, 2020; Khaddari & Wiegman, 2019; Lievisse Adriaanse, 2018). Verschillende studies bevestigen een stijging van non-institutionele politieke participatie, zoals (illegale) protestacties, ten koste van de meer traditionele politieke betrokkenheid (Dalton, 2008; Putnam, 2000; Schmeets, 2017). Strategieën zoals het inzetten van burgerlijke ongehoorzaamheid zouden daarnaast tegenwoordig meer als rechtvaardig worden gezien dan in bijvoorbeeld de

jaren '60 (Putnam, 2000). Dit zou de afname van het politiek lidmaatschap en de toename van protestorganisaties kunnen verklaren. Meer recente studies laten daarentegen zien dat er geen sprake is van een dalend institutioneel vertrouwen, maar dat Nederlanders gemiddeld gezien juist meer vertrouwen hebben in de politiek. Dit blijkt onder andere uit het rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (Dekker & Den Ridder, 2020). In figuur 1 is daarnaast te zien dat het aantal GroenLinks leden recentelijk juist is toegenomen. Dit is anders dan wat op basis van Dalton (2008); Putnam (2000) Schmeets (2017) zou worden verwacht.

Figuur 1: Aantal GroenLinks leden

Diverse keuzes op het gebied van activisme komen tot uiting in de aard van twee verschillende organisaties, waaronder GroenLinks. Een andere groep is Extinction Rebellion. Volgens hen kan de overheid niet ver genoeg gaan om klimaatverandering te stoppen. Extinction Rebellion is in mei 2018 opgericht in Londen en de leden beschrijven zichzelf als een socio-politieke beweging. Zij willen hun doelen bereiken middels burgerlijke ongehoorzaamheidsacties (Extinction Rebellion, z.d.). Hun doelstelling is onder andere om de wereldwijde CO₂-uitstoot naar nul te brengen in 2025. Wereldwijd zijn er onder de naam Extinction Rebellion ruim 600 verschillende groepen gevormd die bestaan uit duizenden 'rebellens'; burgers die zich zorgen maken over de huidige klimaatproblematiek. Om de klimaatstrijd te faciliteren, zien zij het liefst een burgerberaad omdat zij vinden dat daardoor de doelstellingen op een eerlijke manier worden nagestreefd (Extinction Rebellion, z.d.). GroenLinks is een politieke partij die zich ook inzet voor CO₂-reductie en het stopzetten van biodiversiteitsverlies. Deze partij is in 1990

gefuseerd uit CPN, EVP, PPR en PSP en heeft hiermee ook een activistisch verleden. Zij deelt de doelen en ambities van Extinction Rebellion, echter streeft GroenLinks ernaar deze te verwezenlijken via traditionele politieke representatie (GroenLinks, z.d.).

Extinction Rebellion en GroenLinks doen allebei mee aan dezelfde klimaatstakingen, klimaatmarsen en andere klimaatacties die gericht zijn op de politiek. Het zijn dus twee groepen met vergelijkbare doelen en deels hybride aanpak. De aantrekkingskracht van Extinction Rebellion zit mogelijk in nieuwe participatievormen. Veel mensen geloven niet meer in de traditionele politiek en organiseren zich mogelijk daarom in nieuwe collectieven. Toch is ook GroenLinks in populariteit aan het groeien. Daarnaast bezitten beide groepen gedeelde leden, een gedeelde agenda en dus een deels overlappende aanpak in het behalen van hun doelen, waar institutioneel wantrouwen onvoldoende verklaring voor geeft. Ook doet Extinction Rebellion juist een oproep aan de politiek om meer te doen aan het klimaat. Het lijkt dus dat binnen Extinction Rebellion wel enigszins institutioneel vertrouwen heerst. De motivaties om bij een meer traditionele partij betrokken te worden, of juist bij een nieuwe activistische beweging met gedeelde doelen, is hierdoor onduidelijk. Institutioneel wantrouwen lijkt daarnaast niet de enige of de juiste verklaring voor het verschil en de overeenkomsten van de politieke betrokkenheid bij een of beide organisaties te verklaren. Hoe kan die politieke betrokkenheid bij Extinction Rebellion en GroenLinks dan wel verklaard worden?

Samenvattend is het doel van dit onderzoek om in kaart te brengen op welke manier mensen rechtvaardigen waarom ze een bepaalde actievorm hebben. Zij zullen hier uiteenlopende redenen voor hebben, die vervolgens met elkaar vergeleken zullen worden. Hieruit is de volgende onderzoeksvraag ontstaan:

“Welke frames onderbouwen de keuzes voor politieke betrokkenheid van jongeren bij Extinction Rebellion of GroenLinks?”

Dit onderzoek is maatschappelijk relevant omdat het twee verschillende organisaties betreft met overeenkomende doelen: de klimaatproblemen aanpakken op een volgens hen rechtvaardige manier. Zij hebben echter een andere aanpak: mensen worden lid bij GroenLinks of via de traditionele politieke weg de klimaatcrisis te bestrijden. Anderzijds worden mensen actief bij Extinction Rebellion om via activisme hetzelfde te bereiken. Door de betekenis inzichtelijk te maken die mensen geven aan hun participatie, levert dit onderzoek een bijdrage aan het begrijpen van de rechtvaardiging van een bepaalde actievorm. De wetenschappelijke relevantie betreft daarnaast het huidige gat in de literatuur over hoe er door betrokkenen wordt gedacht

over verschillende vormen van politieke participatie. Eerdere onderzoeken hebben betrekking op motivaties om deel te nemen aan verschillende onconventionele groeperingen en welke concepten daar van invloed op zijn. Andere bestaande studies gaan over traditionele politieke participatie en welke motivaties mensen daaraan hechten. Waarom de ene persoon er echter voor kiest om via activisme klimaatdoelen te halen, waar de andere persoon ervoor kiest om dit via traditionele politiek te proberen, blijft echter onbelicht. Met dit onderzoek wordt er een inzage gegeven in de narratieven van mensen om te kiezen voor onconventionele of conventionele politieke participatie in het kader van de huidige klimaatcrisis.

Leeswijzer

De focus van dit onderzoek ligt de op de narratieven van betrokken om actief te worden binnen GroenLinks of Extinction Rebellion. In het theoretisch kader wordt de frame-analyse belicht. De onderzoeksmethoden zullen verder gepresenteerd worden in de methodologie. Om de onderzoeksvraag te beantwoorden, zijn er diepte-interviews afgenomen die vervolgens aan de hand van een frame-analyse bestudeerd zijn. De bevindingen hiervan zijn terug te vinden in de resultaten. Tot slot volgt de conclusie met aanbevelingen en beperkingen van het onderzoek.

Theoretisch kader

Binnen dit onderzoek wordt gekeken naar de manier waarop de respondenten betekenis geven aan hun actie- en participatievorm bij Extinction Rebellion, GroenLinks, of beide groepen. Om dit te kunnen bestuderen, wordt er gedurende dit onderzoek gebruik gemaakt van Goffmans *framework*-analyse (Goffman, 1974).

Frame-analyse

Mensen maken gebruik van interpretatieve schema's om situaties waarin zij zich bevinden te duiden (Goffman, 1974). Frames zijn interpretatieve perspectieven die helpen bij het begrijpen van de sociale werkelijkheid van iemand en hoe zij of hij daar betekenis aan geeft. Volgens Goffman (1974) zijn de frames waarin mensen handelen en interpreteren situatieafhankelijk. Door middel van een frame-analyse wordt het mogelijk om in kaart te brengen "*the structure of experience individuals have at any moment on their social lives*" (Goffman, 1974, pp. 13). Het uitgangspunt van een frame-analyse bevindt zich in een actuele situatie, aan de hand van de vraag "*What is it that's going on here?*" De focus van de frame-analyse ligt dan op hoe een individu op die vraag antwoordt en wat de frames zijn waardoor zij of hij die actuele situatie interpreteert (Puriola, 2002). De handelingen van mensen in sociale context en hun interpretaties daarvan vormen een patroon (Goffman, 1974). Deze acties zijn georganiseerd overeenkomstig met verschillende frames: verschillende perspectieven op diverse sociale kwesties. De frames helpen in het bepalen van de betrokkenheid van mensen bij verschillende activiteiten die plaatsvinden. Daarnaast hebben individuen verschillende rollen binnen verschillende frames. Iemand kan meerdere frames tegelijkertijd toepassen, doordat de frames gelaagd zijn (Goffman, 1974).

Frames zijn dus perspectieven die helpen begrijpen bij het antwoorden op de vraag "Wat is hier aan de hand?" Participanten van Extinction Rebellion of GroenLinks passen interpretatieve perspectieven toe om betekenis te geven aan hun betrokkenheid bij een of beide groepen. De perspectieven van de respondenten vertegenwoordigen een bepaald frame en verklaren wat er in hun specifieke situatie 'aan de hand is'. Door middel van de framework-analyse wordt er aan de sociale werkelijkheid van de respondenten vormgegeven. Hierdoor wordt het mogelijk om de overwegingen van de respondenten te bestuderen waarom zij binnen Extinction Rebellion, GroenLinks of beide groepen participeren.

Attenderende begrippen

Om richting te geven aan dit onderzoek is er gebruik gemaakt van verschillende attenderende begrippen. De term *sensitizing concept* is afkomstig van Blumer (1954) en verwijst naar een interpretatief hulpmiddel dat als startpunt geldt voor een kwalitatief onderzoek (Glaser, 1978). Dergelijke concepten bieden een richtlijn voor het onderzoek en het bouwen van een gefundeerde analyse. Uiteindelijk helpen ze om sociale processen beter te begrijpen. Door deze concepten te gebruiken, wordt er sensitief gekeken naar de beweegredenen van de betrokkenen om lid te worden bij Extinction Rebellion of GroenLinks. De attenderende begrippen die tijdens dit onderzoek zijn gebruikt, zijn te vertalen in groepsidentificatie, institutioneel vertrouwen, ideologieën en instrumentele motieven (Klandermans, 2013; Thijssen, Siongers, Van Laer, Haers & Mels, 2015; Van Stekelenburg, 2006). Mensen zouden namelijk iets aan hun huidige omstandigheden willen veranderen, ze zouden hun mening willen verkondigen en ze zouden dat willen doen in en namens een groep. In de inleiding is beschreven dat institutioneel vertrouwen ook van invloed is om binnen een politieke beweging te participeren. In tabel 1 worden de begrippen beschreven.

Tabel 1

Een overzicht van sensitizing concepts

Identificatie	Inclusie en identificatie met de <i>in-group</i> en differentiatie met de <i>out-group</i> .
Institutioneel vertrouwen	Cynisch of wantrouwend zijn tegenover politici
Ideologie	Overtuigingen, ideeën, principes en doelen
Instrumentele motieven	De bereidheid om de politieke omgeving te beïnvloeden

Deze concepten spelen een rol in de motivatie van iemand om zich bij een bepaalde groep of beweging aan te sluiten. Ze hangen met elkaar samen, maar dat wil niet zeggen dat alle concepten voor iedereen even sterk meespelen in de overweging. Voor iemand kan een bepaald concept belangrijker zijn dan voor iemand anders (Klandermans, 2013).

Methodologie

Gedurende dit onderzoek is er aan de hand van narratieven van de betrokkenen bestudeerd wat de beweegredenen zijn om te participeren bij GroenLinks of bij Extinction Rebellion en hoe zij betekenis geven aan hun lidmaatschap bij de groep. Dit onderzoek is gedaan door middel van een inductieve analyse. De interpretatieve onderzoeksbenadering ligt hierbij ten grondslag waardoor het mogelijk wordt de werkelijkheid en betekenissen die de respondenten geven aan hun handelingen te onderzoeken en weer te geven. De onderzoeksvraag die in deze studie centraal staat is: “Welke frames onderbouwen de keuzes voor politieke betrokkenheid van jongeren bij Extinction Rebellion of GroenLinks?” Om de centrale vraag te beantwoorden, ligt het afnemen van semigestructureerde diepte-interviews het meest voor hand. Hierdoor wordt het namelijk mogelijk om de overtuigingen en het gedrag van mensen te kunnen begrijpen (Babbie, 2013). Door middel van de diepte-interviews kon er doorgevraagd worden op de onderliggende narratieven en betekenisgeving van de participatievormen van de respondenten. Er zijn twaalf semigestructureerde diepte-interviews afgenomen die verdeeld zijn over respondenten die betrokken zijn bij GroenLinks, Extinction Rebellion of beide groepen. Het vergelijken van de betekenissen die de respondenten geven aan de verschillende actie vormen geeft antwoord op de vraag welke narratieven de respondenten hanteren aan hun rechtvaardiging van de betrokkenheid bij een of beide groepen. Om richting te geven aan het onderzoek is er gekeken naar de rol van identificatie, institutioneel vertrouwen, instrumentele motieven en ideologieën in de motivaties van de respondenten om zich aan te sluiten bij een of beide groepen.

Om de betekenis die de respondenten geven aan hun participatievormen niet te laten verklaren door factoren als leeftijd of levensfase, is ervoor gekozen om de focus te leggen op mensen van maximaal 30 jaar oud. De respondenten zijn geworven aan de hand van *snowball sampling* en *criterium sampling* (Creswell & Poth, 2018). Er is hierbij gezocht naar een zo divers mogelijke groep tussen respondenten die bij één of beide groepen actief zijn. De respondenten hebben moeten voldoen aan het leeftijdsvereiste. De GroenLinks respondenten hebben daarnaast moeten voldoen aan een daadwerkelijk lidmaatschap. De Extinction Rebellion participanten hebben minimaal vijf activiteiten van de groep bijgewoond moeten hebben. De steekproef bestaat uit drie GroenLinks leden, vier Extinction Rebellion participanten en vijf respondenten die bij beide groepen actief zijn. Een overzicht met de karakteristieken van de respondenten is weergegeven in tabel 2. De interviews zijn gehouden tussen 20 april 2020 en 8 mei 2020. Alvorens de interviews plaatsvonden, is er een topiclijst

opgesteld waardoor er structuur plaatsvond in het interview. Deze lijst is terug te vinden in bijlage 1. Ook was er ruimte om van de topiclijst af te wijken, zodat de interviewer in kon haken op de antwoorden van de respondenten waardoor er rijkere informatie verkregen is (Boeije, 2010). Na elke drie interviews is op basis van de bevindingen opnieuw gekeken of de topiclijst bijgesteld diende te worden.

Tabel 2

Een overzicht van de respondenten hun (pseudo)naam, lidmaatschap, de duur van het lidmaatschap, leeftijd en geslacht.

Pseudonaam	Groep	Maanden actief	Leeftijd	Geslacht
Tim	GroenLinks	12	24	M
Kevin	GroenLinks	24	24	M
Mark	GroenLinks	72	25	M
Kimberly	Extinction Rebellion	6	26	V
Julia	Extinction Rebellion	12	26	V
Damian	Extinction Rebellion	6	27	M
Jasper	Extinction Rebellion	7	27	M
Ricardo	GroenLinks/XR	6 / 6	26	M
William	GroenLinks/XR	18 / 12	20	M
Tjeerd	GroenLinks/XR	48 / 12	21	M
Robin	GroenLinks/XR	11 / 10	21	V
Ivo	GroenLinks/XR	108 / 2	30	M

Door de wereldwijde COVID-19 uitbraak zijn de interviews noodgedwongen *online* via Jitsi Meet (versie 8x8, Inc, 2018) afgenomen. Ze duurden tussen de 30 en 80 minuten. Ondanks dat de interviews *online* hebben plaatsgevonden, was er sprake van een goede sfeer, verstandhouding en een open gesprek. Toch had deze methode ook nadelen. Zo kwam het voor dat er gedurende de interviews de camera's werden uitgedaan voor een betere internetverbinding. Door de 'afstandelijkheid' werd het ook lastig iets te kunnen zeggen over de algemene sfeer, en konden emoties van de respondent moeilijker waargenomen worden. Dit heeft gevolgen gehad voor de dynamiek tussen mij en de respondent, die wellicht beter was geweest indien de interviews *face-to-face* afgenomen waren geweest. Anderzijds bood deze methode ook veel voordelen, namelijk dat het tijd en geld heeft bespaard voor zowel de respondent als voor mij. Er is gedurende dit onderzoek de focus gelegd op open vragen om de meningen en narratieven van de respondenten naar voren te laten komen. Er zijn geen sturende vragen gesteld, maar de dialoog is aangegaan met de respondenten.

De interviews waren gestructureerd rond het stemgedrag van de respondenten, of zij zich vertegenwoordigd voelen in het politieke systeem en wat voor gevolgen hun gevoelens hebben op hun stemgedrag en organisatie. Wanneer er geen sprake bleek te zijn van institutioneel vertrouwen, is gevraagd wat hun visie is op verbetering van het politieke systeem. Verder is er gevraagd in hoeverre zij vertrouwen hebben dat GroenLinks of Extinction Rebellion een substantiële bijdrage levert aan klimaatproblematiek. Daarnaast is er aan de respondenten gevraagd wat zij met elkaar delen in de groep en waarom. Er zijn vragen gesteld over de groepsomvang en hoe zij met elkaar afspreken. Hoe zien zij zelf de groep waar ze deel van uit maken? Daarnaast is er onderzocht of er sprake is van een groepsgevoel, door te vragen naar hoe vaak ze bijeenkomen, of ze buiten ‘formele’ bijeenkomsten ook bijeenkomen, hoe zij zelf aankijken tegen de identificatie van Extinction Rebellion of GroenLinks en waar wat hen betreft grenzen liggen met betrekking tot identificatie. Ook is aan de respondenten gevraagd wat hen onderscheidt van de andere groep. Ook werd aan de participanten gevraagd met welke middelen zij de politiek zouden willen bewegen op het gebied van het klimaat. Er werden vragen gesteld over hoe zij hun doel kunnen bereiken. Wat zijn daarin hun motieven om zich bij Extinction Rebellion, GroenLinks of bij beide organisaties aan te sluiten? Er is gevraagd welke gevoelens van onrecht en ongelijkheid hier een rol in speelt. Tot slot is er gevraagd naar hoe en wat zij zelf een geschikte oplossing vinden om de huidige klimaatproblemen te bestrijden.

Met behulp van een inductieve zoekstrategie is er toegewerkt naar een aantal *frame* pakketten. Na het afnemen van de diepte-interviews zijn deze getranscribeerd. Vervolgens is het proces van open coderen gestart. Tijdens het bestuderen van de transcripten zijn er aantekeningen gemaakt en zijn er citaten verzameld. Na het open coderen begon het axiaal coderen, waarbij er werd gezocht naar terugkerende patronen in de codes van de verschillende transcripten. Daarna werd er een lijst met frames opgesteld waar tevens de citaten onder werden gebracht.

De onderwerpen die tijdens de interviews besproken werden bevatten veel vertrouwelijke informatie, zoals politieke voorkeur of de kijk op het politieke systeem. Ook hebben de respondenten tijd moeten vrijmaken om deel te nemen aan dit onderzoek. Het is daardoor belangrijk dat de respondenten op vrijwillige basis meewerkten aan dit onderzoek. Extinction Rebellion participanten hebben informatie gedeeld over het voorbereiden en deelnemen aan acties die betrekking hebben op burgerlijke ongehoorzaamheid. Deze acties zijn illegaal en vormen mogelijk een risico voor de participanten. Het is daarom extra belangrijk dat er op geen enkele manier schade wordt toegebracht aan de respondenten. De opnames en aantekeningen zijn opgeslagen op een beveiligde schijf. Om te zorgen dat de respondenten op

de hoogte waren van hun rechten gedurende het onderzoek, werden zij vooraf volledig geïnformeerd. Ik heb een informatieplicht, die ook wel *informed consent* wordt genoemd (Babbie, 2013). Alvorens de interviews werden afgenomen, heb ik alle mogelijke rechten en risico's bekendgemaakt bij de respondenten, waarna zij daar akkoord mee zijn gegaan door een formulier te ondertekenen. Zo zijn de respondenten bijvoorbeeld vrij om zonder consequenties te stoppen met het onderzoek wanneer zij dit zelf wilden. Dit formulier is terug te vinden onder '*Ethics and Privacy Checklist*'. Om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen, is er gebruik gemaakt van pseudonamen. De namen van de respondenten zijn bij mij wel bekend, maar zij zijn niet genoteerd zodat er wordt voorkomen dat de *quotes* en resultaten van het onderzoek naar de respondenten te herleiden zijn. Aan dit onderzoek is tevens een validiteitstrategie toegevoegd, namelijk reflexief werken (Creswell & Poth, 2018). Dit is noodzakelijk, omdat mijn vooroordelen en interpretaties vermeden moeten worden. Een manier om dit te voorkomen, is door het opstellen van een topiclijst. Daarnaast is het belangrijk om stil te staan bij mijn positie als onderzoeker, met bijbehorende normen, waarden en vooroordelen.

Resultaten

De analyse uit de twaalf diepte-interviews heeft uiteindelijk geleid tot vier verschillende frames die de verschillen in de betekenis weergeven die de respondenten geven aan hun participatievormen, namelijk groepsidentificatie, institutioneel vertrouwen, ideologie, en instrumentele motieven. Alvorens de analyse beschreven wordt, zullen de frames geconceptualiseerd worden.

Frame: Groepsidentificatie

Groepsidentificatie kan voorkomen op een onvrijwillig of een vrijwillig lidmaatschap van een groep (Andrews, 1991; Klandermans, Sabucedo, Rodriguez & de Weerd, 2010). Dit onderzoek focust zich op vrijwillige groepsdeelname, dus een zelfgekozen overweging van iemand om zich aan te sluiten bij beweging of een vereniging. Groepsidentificatie komt voort uit de behoefte van een individu aan zowel inclusie als differentiatie (Brewer, 1991). Een individu wil zich onderscheiden van anderen, maar niet dusdanig dat zij of hij tot geen enkele groep behoort. Groepsidentificatie omvat dan de inclusie en identificatie met de *in-group* en de differentiatie met de *out-group* (De Weerd & Klandermans, 1999). De mate van zowel de inclusie als de differentiatie bepaalt de hoogte en het niveau van de groepsidentificatie. Hoe hoger de groepsidentificatie is, hoe groter de kans is dat mensen actie zullen ondernemen in naam van de groep.

De respondenten die betrokken zijn bij Extinction Rebellion praatten tijdens de interviews veelal over de acties die ze hebben bijgewoond. Sommige van deze acties waren illegaal en erop gericht om gearresteerd te worden. Door deze acties en het frequente aantal bijeenkomsten wordt er een sterk groepsgevoel gecreëerd. Voor sommigen van hen is dat sterke groepsgevoel bij Extinction Rebellion iets wat ze missen in andere groepen waartoe ze behoren, zoals Kimberly (26, Extinction Rebellion) omschrijft:

Het is echt een soort *community*. En dat *community* gevoel heb ik niet echt bij andere dingen in mijn leven. En ja, met mijn werk heb ik natuurlijk mijn collega's. En veel mensen hebben ook een studiegroep of zitten bij een studentenvereniging en daar heb je ook een *community* gevoel. Maar hier vind ik echt dat er een goede sfeer is en daar haal ik veel energie uit.

Ik haal hieruit dat zij bij Extinction Rebellion connecties heeft opgedaan waar zij veel waarde aan hecht en dat ze het belangrijk vindt dat het leuk is om met de mensen in de groep te zijn.

Dit groepsgevoel is voor meerdere respondenten belangrijk. Toen er aan Robin (21, GroenLinks en Extinction Rebellion) werd gevraagd of zij zich thuis voelt bij Extinction Rebellion, antwoorde ze: “Ja, zeker. Zeker als ik het vergelijk met mensen op mijn opleiding ofzo. Dan voel ik toch bij de mensen bij Extinction Rebellion meer die verbinding.” Deze identificatie wordt daarnaast op een fysieke manier geuit met behulp van vlaggen, *badges* en kleding. Dit is iets waar Extinction Rebellion zich onderscheidt van andere klimaatbewegingen. Julia (26, Extinction Rebellion): “Ik denk dat het voor de bevolking ook heel belangrijk is om beelden te zien... Dus door middel van fotografie of kunst als een performance zegmaar. [...] Woorden zijn soms zo abstract.” Hierbij wordt gebruik gemaakt van vrolijke en felle kleuren, die in het proces van betekenisgeving worden toegekend aan waar de groep voor staat. Julia (26, Extinction Rebellion): “Ik vind vaak dat klimaatbewegingen best wel agressief overkomen, dat ze bijvoorbeeld allemaal in het zwart gekleed zijn, of éénzelfde soort T-shirt ofzo.” Door het gebruik van vrolijke kleuren en symbolen wordt er een positieve invulling gegeven aan de boodschap die acties die Extinction Rebellion brengt. Naast de kunstvormen die terugkomen in de acties van Extinction Rebellion, zijn er waardes binnen de groep waar zij zich mee identificeren. Deze waardes worden omschreven als respectvol, naar elkaar luisteren, open, flexibel, gelijkheid en het gebrek aan een hiërarchie. Ricardo (26, Extinction Rebellion): “De manier van hoe zij overkwamen op mij, met name de artistieke kant en de respectvolle manier van denken... Dat was voor mij een belangrijke afweging.” Niet alleen in het kader van zichtbaarheid, maar ook de manier waarop Extinction Rebellion kunst inzet als manier om de identificatie met de groep op een fysieke manier te uiten, zorgen ervoor dat de respondenten zich thuis voelen bij de groep. Tijdens het interviews met drie Extinction Rebellion participanten kwam naar voren dat zij vaak als radicaal bestempeld worden. De manier hoe anderen naar de groep kijken is van invloed op de manier hoe zij naar zichzelf kijken. Robin (21, GroenLinks en Extinction Rebellion): “In het begin schrok ik daar wel heel erg van, omdat ik het zelf helemaal niet zo had gezien. [...] En radicaal heeft best wel een negatieve interpretatie.” De reacties van anderen bepalen deels hoe zij naar haar lidmaatschap kijkt. Deze invloed is tevens waarneembaar verder in het interview met Robin (21, GroenLinks en Extinction Rebellion): “Mensen vragen vaak als je je moet voorstellen “wat zijn je hobby’s?”, en ik heb toevallig vorige week voorgenomen dat ik voortaan wel als hobby ga noemen dat ik activist ben.” Ze voegt daar later aan toe dat ze zich zorgen maakt over hoe er door anderen op haar lidmaatschap wordt gereageerd. Toch wil ze wel benoemen dat ze erbij betrokken is, ondanks dat er bijvoorbeeld tijdens sollicitaties een kans bestaat dat zij bij een bepaalde functie

niet zal worden aangenomen vanwege haar lidmaatschap. Hieruit blijkt haar identificatie met Extinction Rebellion, waarbij zij zich distantieert van de *out-group*.

Verder blijkt dat Extinction Rebellion een gevoel opvult wat de respondenten missen in andere aspecten binnen hun leven. Twee respondenten spraken over het gevoel dat ze alleen stonden in het klimaatprobleem en zich machteloos voelden. Bij Extinction Rebellion vinden zij steun en gelijkgestemden. Damian (27, Extinction Rebellion):

Het is zo ontzettend belangrijk dat we dit hebben. Ook voor onze mentale gezondheid eigenlijk, want ik denk dat als je heel erg met dat issue van de klimaatcrisis zit in je hoofd, maar je hebt geen manier om dat te uiten, of er met iemand over kan praten... Ik denk dat dat heel gevaarlijk kan zijn.

Uit meerdere aspecten valt dus af te leiden dat mensen aangetrokken worden bij Extinction Rebellion door het sterke groepsgevoel met de open en zorgzame sfeer. Extinction Rebellion is een *grassroots* beweging waarbij sprake is van een sociocratische groepscultuur: de macht is gedecentraliseerd en de vertegenwoordigers van de verschillende actieve groepen wisselen daarnaast regelmatig om te voorkomen dat een persoon te veel macht naar zich toetrokken krijgt. Binnen GroenLinks is dit anders. Tjeerd (21, GroenLinks en Extinction Rebellion):

Maar ik denk dat GroenLinks iets minder dan Extinction Rebellion probeert om mensen echt binnen de organisatie te krijgen. GroenLinks is minder een beweging. [...] Uiteindelijk zijn het wel mensen met functies en is er wel een hiërarchie. En dat is niet iets wat je hebt in een gelijke relatie.

Binnen Extinction Rebellion is er geen sprake van een hiërarchie, wat wel meer terug te vinden is bij GroenLinks. Daarnaast wordt in de interviews duidelijk dat door de protestacties van Extinction Rebellion een band wordt gecreëerd. Julia (26, Extinction Rebellion): Het is heel belangrijk dat we strijden voor het klimaat, maar het zorgen voor jezelf en het zorgen voor elkaar en het goede voorbeeld geven vind ik ook heel belangrijk. Er wordt door de groep gezamenlijk illegale acties uitgevoerd en alle participanten maken hetzelfde mee. Omdat de groep zich gezamenlijk tegen de *out-group* – de overheid – verzet, wordt de groepsidentificatie versterkt. Deze aspecten zijn in mindere mate aanwezig bij GroenLinks, maar uit de interviews blijkt dat het voor respondenten ook geen hoofdreden is geweest om lid te worden bij de partij.

Frame: Institutioneel vertrouwen

Institutioneel vertrouwen wordt gedefinieerd als “*the general expectations people have about the quality of the product that the political system produces [...] and the probability that the political system will produce preferred outcomes*” (Gamson, 1968, pp. 41-54). Iemand is cynisch of wantrouwend tegenover politici, wanneer diegene van mening is dat de gekozen volksvertegenwoordigers immoreel zijn en vanuit eigenbaat werken in plaats van voor de burgers (Van Stekelenburg & Klandermans, 2018). Diegene is dan overtuigd dat de autoriteiten en daarmee het politieke systeem en de regering, onbetrouwbaar zijn. Van Stekelenburg en Klandermans (2018) stellen dat institutioneel vertrouwen een voorwaarde is voor elke vorm van politieke participatie. Protesteerdere hebben daarnaast net zo veel interesse in de politiek als betrokkenen in de ‘traditionele’ politiek (Gaidytė, 2015). Deze mensen willen echter druk zetten op politici en gebruiken daarom onconventionele participatievormen vanwege een gebrek aan institutionele vormen om de politiek te beïnvloeden, aangezien er (in Nederland) bijvoorbeeld slechts elke vier jaar verkiezingen worden gehouden. Daarnaast worden burgervoorkeuren en burgerlijke ontevredenheid sterker neergezet in een collectief protest omdat ze meer publieke aandacht trekken en veelal gericht zijn tegen de politiek (Gaidytė, 2015). Burgers met een lage mate van institutioneel vertrouwen zullen daarom sneller overgaan tot protestacties (Gaidytė, 2015; Hooghe & Marien, 2012). Hierdoor lijkt het dat er binnen Extinction Rebellion sprake is van weinig institutioneel vertrouwen. Burgers met een hoge mate van institutioneel vertrouwen zijn daarentegen meer geneigd gebruik te maken van traditionele politieke middelen omdat zij vertrouwen hebben dat de overheid gehoor zal geven aan hun eisen. (Gaidytė, 2015; Hooghe & Marien, 2012).

In de inleiding is besproken dat de media een beeld schetst omtrent politieke participatie. Dit zou moeten betekenen dat mensen ongeacht de conventionele en onconventionele actievormen institutioneel vertrouwen hebben. Gedurende de interviews is er veel gesproken over het politieke systeem met eventuele verbeteringen hiervan, en welke rol de politiek moet hebben in de klimaatcrisis. De meeste respondenten hebben aangegeven over het algemeen vertrouwen te hebben dat politici de klimaatcrisis kunnen behelpen. Het werd tijdens de interviews duidelijk dat respondenten die lid zijn van GroenLinks veel vertrouwen hebben in de rol van de politiek om de klimaatproblemen te bestrijden en dat dit voor hen ook een belangrijke overweging is om lid te worden van een politieke partij en daar ook maandelijks geld naar over te maken. Niet alle respondenten ervaren dit. Respondenten die niet betrokken zijn bij GroenLinks of een andere politieke partij, hebben het gevoel dat ‘de politiek’ ver van ze af staat, ze niet betrokken worden in besluitvorming en de overheid niet transparant is. Jasper

(27, Extinction Rebellion): “Er is nu een situatie ontstaan waarbij ons klimaatbeleid niet gestoeld is op de mening van de gemiddelde burger, maar op andere belangen.” Of ze zien zichzelf niet vertegenwoordigd in bijvoorbeeld de Tweede Kamer. William (20, GroenLinks en Extinction Rebellion): “Je hebt nu een neoliberale overheid, die gaat gewoon nooit een rechtvaardig klimaatbeleid uitvoeren”. Anderzijds zorgt ook de ondervertegenwoordiging van bepaalde bevolkingsgroepen ervoor dat niet iedereen vertrouwen heeft in de politiek. De respondenten zijn niet in de overtuiging zijn dat volledige vertegenwoordiging mogelijk is, zoals Mark (25, GroenLinks) verwoordt: “Ik ben niet onder de illusie dat er iemand in de Kamer gaat zijn die 100% hetzelfde denkt als ik, dat zou misschien ook een beetje eng zijn.”. Zo zien een aantal respondenten dat onder andere zwarte mensen, vrouwen, laagopgeleiden of mensen met een beperking ondervertegenwoordigd zijn in het huidige parlementaire stelsel. Dit wordt gezien als een nadeel van het politieke systeem en draagt eraan bij dat de respondenten minder vertrouwen hebben dat het huidige systeem de (klimaat)problemen gaat kunnen oplossen. Dit blijkt uit het interview met William (20, GroenLinks en Extinction Rebellion):

Er worden hier in Rotterdam partijen gekozen die zich gewoon letterlijk uitspreken tegen het bestaan van groepen die hier in de meerderheid zijn, eigenlijk. Dat gebeurt niet als mensen gaan stemmen. Dat gebeurt niet als mensen zich betrokken voelen bij politiek. Maar mensen gaan niet stemmen en voelen zich niet betrokken, omdat ze niet betrokken worden.

Zowel GroenLinks als Extinction Rebellion werken hard om meer diversiteit binnen hun groep te krijgen. Voor een aantal respondenten geldt echter dat zij verminderd vertrouwen in de politiek ervaren omdat zij zichzelf niet terug zien komen bij huidige politici. Daarom sluiten zij zich aan bij andere politieke participatievormen. Desondanks kampt Extinction Rebellion ook met diversiteitsproblemen. Damian (27, Extinction Rebellion): “Je kan ze welkom heten maar misschien alleen al door onze samenstelling dat we er helemaal niet zo welkom uitzien.” Ondanks dat de respondenten het als een open groep omschrijven, trekken zij voornamelijk een homogene groep aan. Hij voegt hieraan toe dat er meer politieke vertegenwoordiging en participatie nodig is, omdat de klimaatcrisis een probleem is van elke burger. Het is volgens de respondent nodig om de klimaatcrisis duidelijk te blijven maken, ook onder groepen die minder goed te bereiken zijn. Representatie op kieslijsten, campagne voeren in wijken met een hoge diversiteitsgraad kunnen hiervoor zorgen.

Daarnaast gaven respondenten aan dat binnen de politiek besluiten worden genomen die betrekking hebben op hedendaagse problemen, waardoor een visie voor de toekomst mist. Ricardo (26, Extinction Rebellion): “Je wilt herkozen worden of als partij meer zetels krijgen”. Klimaatproblemen gaan op deze manier niet bestreden kunnen worden, omdat die zich juist in de toekomst af zullen spelen. Hierdoor is er een systeemverandering nodig zodat problemen zoals de klimaatcrisis niet meer kunnen voorkomen. We spraken over de verbeteringen die zij zien binnen de politiek, waarbij zij suggesties gaven zoals burgerberaden of demonstraties om draagvlak te creëren bij de bevolking. Acties die erop gericht zijn om als burger meer macht naar zich toe te trekken. Opvallend is dat respondenten die lid zijn van GroenLinks, suggesties gaven die betrekking hebben in het huidige politieke systeem. Kevin (24, GroenLinks): “Stemmen verplicht stellen, vind ik wel een interessant idee”. Hieruit haal ik dat hij vertrouwen heeft in de representatieve democratie, omdat het volgens hem ‘zin’ heeft om te stemmen. Ondanks dat Extinction Rebellion ook een politieke organisatie is, valt hieruit af te leiden dat indien een respondent veel naar politieke bijeenkomsten gaat en in haar of zijn vrije tijd met politiek bezighoudt, zij of hij meer vertrouwen heeft in hoe het huidige politieke stelsel is ingericht.

Frame: Ideologie

Ideologieën kunnen gaan om overtuigingen, ideeën, principes en doelen. Swidler (1986) definieert een ideologie als volgt: “*a highly articulated, self-conscious belief and ritual system, aspiring to offer a unified answer to problems of social action*” (p. 279). De ideologie bepaalt het doel van de beweging; zonder duidelijke ideologie is het moeilijk om een beweging of politieke partij te starten en in stand te houden (Nepal, 2009). Sociale bewegingen en hun ideeën ontstaan daarom niet zomaar, ze bouwen voort op bestaande ideologieën over bredere waarden en thema’s binnen de samenleving (Klandermans & Van Stekelenburg, 2013). Als iemand ideologisch gemotiveerd is, houdt dat in dat mensen zich willen verdedigen tegen geschonden waarden en principes.

Uit de interviews is gebleken dat er door de respondenten anders wordt gedacht met betrekking tot de wijze waarop de klimaatproblemen het beste bestreden kunnen worden en welke rol de overheid hierin moet hebben. Respondenten die lid zijn van GroenLinks hebben vertrouwen in het huidige politieke systeem en geloven daarnaast dat GroenLinks een substantiële bijdrage zal leveren om de klimaatproblemen te bestrijden. Mark (25, GroenLinks): “Het laaghangend fruit wat je politiek zou kunnen pakken met een paar ingrepen heeft zo’n grotere impact dan wat die paar consumenten die gemotiveerd zijn kunnen doen, want dat is

lang niet iedereen.” Deze respondent zou liever zien dat de overheid in de klimaatcrisis een leidende rol gaat nemen. Dit is in contrast met Damian (27, Extinction Rebellion): “Ik denk dat je als burger sowieso zelf ook verantwoordelijkheid moet nemen en actie moet ondernemen, om te laten zien wat je echt bezighoudt.” Er bestaat een tweedeling binnen de respondenten die op een andere manier nadenken over de tactiek van de overheid. Aan de ene kant is er de *top-down* tactiek die door enkele respondenten als meest effectief wordt geacht om de klimaatproblemen te bestrijden. Ze verwachten niet dat burgers of consumenten zelf de verandering kunnen doorvoeren in het huidige systeem. In hun ogen zal dus de politiek leiding moeten nemen om radicale veranderingen door te voeren. Het kapitalisme wordt hier als reden aangevoerd waardoor dat niet lukt. William (20, GroenLinks en Extinction Rebellion): “Als je kijkt naar wat je moet doen om klimaatverandering tegen te gaan, dan moet je zo’n omwenteling van het systeem maken... Dat gaat niet makkelijk, mensen gaan niet vrijwillig dat gewoon opgeven.” Daarnaast kampt de klimaatcrisis met een tijdsdruk, waardoor de weg via de politiek volgens hen het meest efficiënt is, zoals Tim (24, GroenLinks) aangeeft:

Ik denk dat de enige manier om de klimaatproblematiek aan te pakken, dat dat gewoon een overheid is die in oorlogsmodus gaat en die gewoon tegen de vervuilers, groot en klein, zegt wat ze moeten gaan doen om het op te lossen.

Deze respondenten geloven in representatieve democratie, waarbij de gevoerde acties tegen de overheid zijn gericht in plaats van aan burgers. Zij hebben namelijk vertrouwen in de rol van de politiek met betrekking tot de klimaatcrisis. Doordat deze respondenten de *top-down* tactiek het meest effectief en efficiënt achten, staan zij sceptisch tegenover andere manieren om bewustwording te creëren. Kevin (24, GroenLinks):

Ik heb eigenlijk geen of weinig hoop dat mensen zich het zo erg aantrekken dat ze individuele keuzes gaan maken die het moeten oplossen. Ik heb daar geen vertrouwen in dat dat gaat gebeuren, ik vind het ook niet redelijk richting het individu.

De grotere acties van Extinction Rebellion in Nederland waren het bezetten van de Blauwbrug in Amsterdam, *swarmings* (het zeer kort bezetten van een plein of straat), of publiekelijke *die-ins*. Deze acties hebben veelal betrekking op het individu, om meer publiekelijk draagvlak te creëren. Dat is de reden waarom sommige respondenten hebben aangegeven het lastig te vinden

om sympathie op te brengen voor de acties van Extinction Rebellion die vaak gericht zijn op ‘de normale burger’ in plaats van grootvervuilers. Vanuit politiek oogpunt is het voordelig dat gevoerde acties door een breed publiek worden omarmd, omdat een politieke partij zo veel mogelijk kiezers wil overhalen. Bepaalde acties kunnen confronterend zijn voor mensen doordat zij het gevoel opgelegd krijgen op een verkeerde manier te leven. De *top-down* manier van GroenLinks zorgt ervoor dat mensen meer mogelijkheden krijgen om duurzame keuzes te maken. Enkele respondenten willen daarom klimaatproblemen oplossen door de politieke macht uit te breiden. Andere respondenten zouden een systeemverandering willen zien waarbij de politieke macht niet wordt uitgebreid, maar waarbij burgers meer zeggenschap krijgen om belangenverstrengeling in de toekomst te voorkomen. Ricardo (26, Extinction Rebellion): “Als je kijkt naar de mogelijkheden voor de fossiele industrie op dit moment, dan zijn die in mijn optiek nog steeds dusdanig groot... [...] Dan luister je dus niet alleen naar de mensen maar ook naar geld en economie.” Een burgerberaad biedt een oplossing om die burgerlijke macht te bewerkstelligen. Hier zijn de acties van Extinction Rebellion ook op gericht. Zij voeren een *bottom-up* strategie uit om bewustwording bij de maatschappij te creëren en op die manier de klimaatproblemen te bestrijden. De ideologie achter de *bottom-up* strategie is dat uiteindelijk de politiek de wil van de burgers over gaat nemen. Kimberly (26, Extinction Rebellion):

Ik denk dat een onderdeel van klimaatactie is; dat niet alleen wij van Extinction Rebellion zien wat er met het klimaat gebeurt, maar dat andere mensen dat ook zien. En dat zo op een gegeven moment een sfeer in de samenleving ontstaat waardoor de politiek wel moet.

Deze respondenten hebben het vertrouwen in de overheid grotendeels verloren en geloven in een participatieve democratie waarbij burgers meer zeggenschap krijgen in plaats van gekozen vertegenwoordigers. Hier is een breder publiekelijk draagvlak voor noodzakelijk waar binnen en door de beweging veel aan wordt gewerkt door middel van hun acties en de manier hoe zij hun beweging hebben ingericht. Op basis hiervan is te zien dat er een verschil zit in de ideologische motieven. GroenLinks respondenten vertrouwen op een representatieve democratie en kiezen daar hun actievormen op uit. Extinction Rebellion leunt meer op een participatieve democratie en strijd onder andere voor een uitbreiding van de burgerlijke macht. De politiek zal niet uit zichzelf actie gaan ondernemen voor het klimaat, stellen sommige respondenten. Het initiatief hiervoor ligt bij de burgers en vervolgens zal de politiek daarnaar moeten handelen. Hier worden burgerlijker ongehoorzaamheidsacties voor ingezet, omdat het

een effectief middel is om mensen aan het denken te zetten. Voor andere respondenten is juist de verbondenheid tussen de politiek en het activisme belangrijk. Tjeerd (21, GroenLinks en Extinction Rebellion):

Je hebt mensen nodig in de politiek. Je hebt mensen nodig die gewoon de straat opgaan tijdens een klimaatmars. En je hebt ook mensen nodig die zichzelf vastplakken aan een Shellgebouw. Want met eenieder van die methoden kan je weer andere mensen overtuigen.

Beide tactieken worden als legitiem gezien om verandering op het gebied van het klimaat teweeg te brengen. De politiek heeft de macht om op een snelle en dwingende manier een klimaatbeleid door te voeren. Daarnaast kan de politiek als een facilitator fungeren waarbij haar sturende rol ingezet wordt om enerzijds ervoor te zorgen dat consumenten beter worden voorgelicht en daadwerkelijk duurzamere opties kunnen kiezen om meer te doen aan het klimaat. Anderzijds zal de overheid in het huidige politieke systeem pas tot een klimaatactie overgaan, indien hier publiekelijk draagvlak voor is omdat zij anders bijvoorbeeld zetels zullen verliezen in komende verkiezingen.

Frame: Instrumentele motieven

Een ander concept dat meespeelt in de motivatie om deel te nemen aan een groep of beweging, is instrumentele motieven. Deze motieven hebben betrekking op de bereidheid om de politieke omgeving te beïnvloeden omdat de groep waartoe ze behoren ontevredenheid of gevoel van onrecht ervaart (Klandermans, 2013). Een belangrijk component van instrumentele motieven is *efficacy*, omdat de groep moet geloven dat politieke participatie hen verder gaat helpen om de situatie van de groep te veranderen (Klandermans, 2014). Zowel GroenLinks als Extinction Rebellion delen ontevredenheid over het huidige klimaatbeleid. Zij mobiliseren echter andere middelen om de politieke situatie te beïnvloeden. Een mogelijke verklaring voor dit verschil lijkt te liggen in de *expectancy-value* theorie van Klandermans (1984). Hij stelt dat indien iemand instrumenteel gemotiveerd is voor politieke participatie, dat een gevolg is van een rationele beoordeling. Iemand maakt een keuze op grond van de haalbaarheid, de waarde van deze haalbaarheid en de 'kosten'.

In de interviews is met alle respondenten veel gepraat over de acties van Extinction Rebellion. Kevin (24, GroenLinks): “Ik zou er¹ dus zelf niet zo snel aan meedoen, omdat ik in

¹ Aan acties van Extinction Rebellion.

het onderwijs wil werken en dan is het niet handig om een strafblad te hebben.” Uit deze quote leid ik af dat de respondent een beeld heeft gevormd dat alle acties van Extinction Rebellion illegaal zijn en daarom voorkeur geeft voor conventionele actievormen zoals campagnevoering of stemmen tijdens verkiezingen. Er zijn echter ook acties waarbij dit niet het geval is, of acties waar een laag risico op arrestatie en dus een strafblad geldt. Dit wordt niet door iedereen zo ervaren en uit de interviews is gebleken dat daar ook verschillend over wordt gedacht. Julia (26, Extinction Rebellion): “Een aantal maanden geleden waren er een paar mensen opgepakt. Die waren best wel slecht behandeld en dat is voor mij best wel extreem. [...] Dan wil ik persoonlijk niet in een rol waarin ik gearresteerd kan worden.” Zij is zich bewust van hoe de acties van Extinction Rebellion kunnen overkomen en voegt hieraan toe: “Zijn er geen vreedevolle manieren waarop we actie kunnen voeren?” In het interview omschrijft ze wat voor haar vreedevolle acties zijn, en benoemt de rol van kunst om met behulp van beelden in plaats van woorden duidelijk te maken wat ze van de overheid vraagt.

Ook de betekenis en het focuspunt van de acties van Extinction Rebellion wordt door de respondenten anders ervaren. Mark (25, GroenLinks): “Het blokkeren van een kruispunt is ja... Ik denk dat dat lastiger is voor de publieke opinie, ik denk dat je er mensen eerder boos mee maakt dan dat ze begrip voor je hebben.” Deze respondent stelt dat de acties van Extinction Rebellion gericht zijn op de consument, waar klimaatdemonstraties of acties van andere klimaat- of milieubewegingen veelal gericht zijn op grote bedrijven of op overheden. Andere respondenten willen door middel van hun acties juist de mensen aan het denken zetten, om op die manier bewustzijn onder de bevolking te creëren. Hiervoor wordt het verstorende element binnen de acties die ze uitvoeren als effectief geacht. William (20, GroenLinks en Extinction Rebellion) zegt daarover: “Het komt in de media, mensen gaan het erover hebben, mensen denken erover na... Waardoor je op een gegeven moment een verkiezing overneemt en zegt; nu is het een klimaatverkiezing.” Hij ziet een afhankelijke verbondenheid tussen politiek en activisme. Wanneer de bevolking niet bekend is met het klimaatprobleem, zullen ze tijdens verkiezingen minder op groene partijen stemmen. De politiek is daarom afhankelijk van activistengroepen omdat zij zonder die aandacht niet de verandering kan maken die zij, bijvoorbeeld als groene partij, wil. Andersom is er een afhankelijke verbondenheid tussen activisme en politiek, omdat de activisten van Extinction Rebellion een verandering vragen die de overheid moet doorvoeren. Dit is voor sommige respondenten een reden om actief betrokken te worden bij beide groepen. Tjeerd (21, GroenLinks en Extinction Rebellion) voegt daaraan toe:

Ik denk dat ik met Extinction Rebellion sneller die extra stap durf te zetten, omdat ze niet verbonden zijn aan het huidige politieke systeem. Kijk, [...] als politicus kan je eigenlijk niet zeggen; ik ga de regels breken om mijn boodschap over te brengen. Omdat jij degene bent die de regels maakt.

In dit opzicht is volgens hem Extinction Rebellion ‘radicaler’ dan GroenLinks, omdat Extinction Rebellion specifiek gericht is op actievoeren. De burgerlijke ongehoorzaamheidsacties worden gezien als laatste redmiddel om druk te zetten op politici. Zo legt William (20, GroenLinks en Extinction Rebellion) uit: “Je hebt gewoon petitie geprobeerd, lukt niet. Je hebt klimaatmarsen geprobeerd, lukt niet. Gewoon lief vragen, lukt allemaal niet. Dus we gaan burgerlijke ongehoorzaamheid uitvoeren.” Daarnaast wordt in de overweging meegenomen hoe andere mensen reageren op acties die Extinction Rebellion bedenkt. Robin (21, GroenLinks en Extinction Rebellion):

Ik denk dat de politiek ingaan wel wordt gezien als iets goeds in het algemeen, dat je verandering teweeg wilt brengen en dat je dat op de goede manier wilt doen. En burgerlijke ongehoorzaamheid is niet op de goede manier, het staat veel verder van mensen af, mensen weten er misschien niet zo heel veel over, het is wat enger... En ik snap dat ook wel hoor.

Deze respondent is daarom ook lid bij GroenLinks. Ook speelt er voor haar nog een andere motivatie mee, namelijk dat de taken bij Extinction Rebellion vrijwilligerswerk zijn en zij via een functie bij GroenLinks betaald werk zou kunnen verrichten. Dit is voor haar een overweging om in de toekomst meer betrokken te worden bij GroenLinks, in plaats van bij Extinction Rebellion.

5. Conclusie

In deze kwalitatieve studie heb ik bestudeerd welke betekenis mensen geven aan de verschillende participatievormen om klimaatdoelstellingen te behalen. Hierdoor is het mogelijk gemaakt om antwoord te geven op wat voor de respondenten een reden is om via activisme of via politiek klimaatdoelstellingen te halen. De onderzoeksvraag die tijdens deze studie centraal stond is: “Welke frames onderbouwen de keuzes voor politieke betrokkenheid van jongeren bij Extinction Rebellion of GroenLinks?” Dit onderzoek is uitgevoerd door middel van kwalitatieve diepte-interviews met twaalf respondenten die betrokken zijn bij Extinction Rebellion, GroenLinks of beide bewegingen. Vervolgens zijn de diepte-interviews geanalyseerd aan de hand van de frame-analyse van Goffman (1974). De focus lag op welke frames de respondenten naar voren laten komen als rechtvaardiging voor hun actievorm en niet voor een andere vorm. Er is in dit onderzoek gekozen om op grond van literatuur gebruik te maken van *sensitizing concepts*. Uiteindelijk zijn er vier verschillende frames, namelijk ‘groepsidentificatie’, ‘institutioneel vertrouwen’, ‘ideologie’ en ‘instrumentele motieven’. De bevindingen suggereren dat het per respondent verschilt welk frame dominant is.

Allereerst het frame groepsidentificatie. Vanuit dit frame gezien zouden de respondenten zich aansluiten bij een of beide groepen vanwege de groepssfeer. Uit de interviews is gebleken dat de respondenten bij Extinction Rebellion een sterk groepsgevoel ervaren. Tijdens de gesprekken met de betrokkenen werd gesproken over een *community*-gevoel, iets wat zij overigens missen bij andere groepen waar zij toe behoren, zoals studie- of werkgroepen. De groepsidentificatie bij Extinction Rebellion is terug te vinden in onder andere de kleding, vlaggen en *badges* op kleding van de respondenten. De respondenten hebben aangegeven bij GroenLinks minder een *community* te ervaren, maar leggen hun identificatie bijvoorbeeld wel vast middels een daadwerkelijk lidmaatschap bij de partij. Het tweede frame heeft betrekking op het institutioneel vertrouwen. Wie dit frame hanteert, heeft vertrouwen in politici en het huidige politieke stelsel in het kader van de klimaatcrisis. Op basis van de interviews wordt gesteld dat respondenten die zich veel bezighouden met politiek, meer institutioneel vertrouwen hebben dan respondenten die minder affiniteit hebben met politiek. Dit is onder andere gebleken uit de verbeteringen die de respondenten gaven op het politieke systeem. GroenLinks leden gaven verbeteringen binnen het huidige politieke stelsel, zoals het verplicht stellen van stemmen tijdens verkiezingen, of mogelijk maken van *online* stemmen. Respondenten die uitsluitend actief waren binnen Extinction Rebellion hadden minder vertrouwen in de politiek, en gaven suggesties als een burgerberaad, om de

ondervertegenwoordiging binnen de politiek te bestrijden en belangenverstremgeling van *multinationals* te voorkomen. Binnen het derde frame, ideologie, is tevens een duidelijke tweedeling waarneembaar. Vanuit dit perspectief wordt gekeken naar de manier waarop de respondenten graag zouden zien hoe de klimaatcrisis wordt aangepakt en welke rol de overheid hierbij moet hebben. De respondenten die veel bezig zijn met politiek, en er ook veel vertrouwen in hebben dat de politiek de klimaatcrisis kan bestrijden, zien het liefst een *top down* tactiek gehanteerd worden. Deze respondenten hebben er weinig vertrouwen in dat burgers en consumenten uit zichzelf hun gedrag gaan aanpassen om het klimaat te redden. De politiek zal hierin leiding moeten nemen en het voor consumenten makkelijker moeten maken om duurzame keuzes te maken. Respondenten die weinig vertrouwen hebben in het politieke systeem, Extinction Rebellion participanten, zien juist het liefst een *bottom-up* strategie. Zij hebben juist vertrouwen in burgers die verandering willen om het klimaatprobleem te bestrijden. Vanuit het laatste frame bekeken, instrumentele motieven, zijn opnieuw een dichotome bevindingen gebleken. Respondenten die het klimaatprobleem vanuit de overheid opgelost wil worden, zullen zelf middelen inzetten zoals stemmen tijdens verkiezingen, campagnevoeren, of een klimaatmars die gericht is aan de overheid. Zij geven kritiek op de acties van Extinction Rebellion, die veelal gericht zijn op het publiek en de ‘gewone burger’, in plaats van op grootvervuilers. Hierdoor worden die acties als niet efficiënt geacht. Aan de andere kant is er juist een groep die vertrouwen in de verandering die de bevolking kan inzetten, waarna de politiek deze verandering zal overnemen. Hun middelen zijn juist gericht op acties om de *community* te verbreden en mensen aan het denken te zetten omtrent de klimaatproblemen.

Bestaande studies gaan veelal over de concepten die invloed hebben op de motivatie om deel te nemen aan collectieve protestacties, of zorgen voor meer traditionele politieke betrokkenheid. Hierdoor bleven de redenen van mensen om via activisme, of juist via traditionele politiek (klimaat)doelen te halen onderbelicht. Met dit kwalitatieve onderzoek is een relevante bijdrage geleverd aan bestaande literatuur omtrent de rechtvaardigingsgronden van onconventionele of conventionele politieke participatie en is er inzicht gegeven in het gat van de bestaande literatuur. Gedurende dit onderzoeksproces zijn er een aantal beperkingen geweest. Allereerst was het een onderdeel van dit onderzoek om protestacties van Extinction Rebellion en evenementen van GroenLinks bij te wonen. Door de wereldwijde COVID-19 crisis is dit er helaas niet van gekomen. Ook heeft deze crisis als resultaat gehad dat de gehouden interviews *online* zijn afgenomen. Ondanks dat dit veel geld en tijd heeft bespaard, miste er een groot deel van de indrukken en sfeer omtrent de interviews, wat een beperking kan zijn voor de

resultaten. Tot slot denk ik dat deze resultaten bruikbaar zullen zijn voor het campagnevoeren van GroenLinks. Ik hoop dat het voor GroenLinks inzichtelijk is gemaakt op welke manier de frames meespelen in de besluiten die jongeren maken om politiek betrokken te worden.

Literatuurlijst

8x8, Inc. (2018). Jitsi Meet [Computer software]. Geraadpleegd van <https://jitsi.org/jitsi-meet/>

Andrews, M. (1991). *Lifetimes of Commitments: Aging, Politics, Psychology*. Cambridge: UK: Cambridge University Press

Bloemhof, L. (2019, 16 oktober). Nederland demonstratieland: waarom we nu zo vaak de straat op gaan. *NOS*. Geraadpleegd van <https://nos.nl/artikel/2306440-nederland-demonstratieland-waarom-we-nu-zo-vaak-de-sstraat-op-gaan.html>

Blumer, H. (1954). What is wrong with social theory? *American Sociological Review*, 18, 3-10.

Boeije, H. R. (2016). *Analyseren in Kwalitatief Onderzoek*. Amsterdam, Nederland: Boom uitgevers Amsterdam.

Brandsma, J. (2020). Waarom de burger de overheid niet meer vertrouwt. *Trouw*. Geraadpleegd van <https://www.trouw.nl/politiek/waarom-de-burger-de-overheid-niet-meer-vertro-uw~b5b7033c/>

Brewer, M. B. (1991). The Social Self: On Being the Same and Different at the Same Time. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(5), 475-482. <https://doi.org/10.1177/0146167291175001>

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Sage publications.

Dalton, R.J. (2008). Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation. *Political Studies* 56(03), 76-98. doi: 10.1111/j.1467-9248.2007.00718.x

De Weerd, M., & Klandermans, B. (1999). Group Identification and Political Protest: Farmers' Protest in the Netherlands. *European Journal of Social Psychology* 29(8), 1073-1096. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(199912\)29:8<1073::AID-EJSP986>3.0.CO;2-K](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(199912)29:8<1073::AID-EJSP986>3.0.CO;2-K)

Extinction Rebellion. (z.d.). Geraadpleegd van <https://extinctionrebellion.nl/>

Gaidytė, T. (2015). *Explaining Political Participation in Mature and Post-communist Democracies: Why Social Trust Matters?* (Dissertatie) Geraadpleegd van <https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/42152425/complete+dissertation.pdf>

Gamson, W. A. (1968). *Power and Discontent*. Homewood, IL: Dorsey Press.

Glaser, B. G. (1978). *Theoretical sensitivity: Advances in the methodology of grounded theory*. Mill Valley, CA: Sociology Press.

Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston, MA: Northeastern University Press.

GroenLinks. (z.d.). Geraadpleegd van <https://groenlinks.nl/>

Hooghe, M., & Marien, S. (2012). A Comparative Analysis of the Relation Between Political Trust and Forms of Political Participation in Europe. *European Societies* 15(1), 131-152. <https://doi.org/10.1080/14616696.2012.692807>

Khaddari, R., & Wiegman, M. (2019, 21 december). Nederland in 2019: van de ene naar de andere demonstratie gaan. *Het Parool*. Geraadpleegd van <https://www.parool.nl/nederland/nederland-in-2019-van-de-ene-naar-de-andere-demonstratie-gaan~bb01f12e/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Klandermans, B. (2004). The Demand and Supply of Participation: Social Psychological Correlates of Participation in a Social Movement. In D.A. Snow, S. Soule, & H. Kriesi (Red.). *Blackwell Companion to Social Movements* (pp. 360-379). Oxford: UK: Blackwell.

Klandermans, B. (2013). Motivation and types of motives (instrumental; identity, ideological motives). In D. A. Snow, D. della Porta, B. Klandermans, & D. McAdam (Red.). *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements* (pp. 778-70). Malden: UK: Wiley-Blackwell.

- Klandermans, B. (2014). Identity Politics and Politicized Identities: Identity Processes and the Dynamics of Protest. *Political Psychology* 35(1), 1-22. doi: 10.1111/pops.12167
- Klandermans, B. (2014). Motivations to Action. In D. D. Porta & M. Diani (Red.). *The Oxford Handbook of Social Movements*. Oxford: UK: Oxford University press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhbn/9780199678402.013.30>
- Klandermans, B., & van Stekelenburg, J. (2013). Social Movements and the Dynamics of Collective Action. In L. Huddy, D. O. Sears, & J. S. Levy (Red). *The Oxford Handbook of Political Psychology*. Oxford: UK: Oxford University Press. In Press.
- Klandermans, B., Sabucedo, J. M., Rodriquez, M., & de Weerd, M. (2002). Identity Processes in Collective Action Participation: Farmers' Identity and Farmers' Protest in the Netherlands and Spain. *Political Psychology* 23(2), 235-251.
- Lievisse Adriaanse, M. (2018). 'Kamerleden bekommeren zich niet om mensen zoals ik'. *NRC*. Geraadpleegd van <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/12/16/kamerleden-bekommeren-zich-niet-om-mensen-zoals-ik-a3060886>
- Nepal, P. (2009). How Movements Move? Evaluating the Role of Ideology and Leadership in Environmental Movement Dynamics in India with Special Reference to the Narmada Bachao Andolan. *Hydro Nepal*, 4(4), 24-29. doi: 10.3126/hn.v4i0.1921
- Puriola, A. M. (2002). The Multiple Faces of Everyday Life: Frame Analysis of Early Childhood Practices. *European Early Childhood Education Research Journal* 10(2). <https://doi.org/10.1080/13502930285208941>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon and schuster.
- Sabucedo, J. M., Gómez-Román, C., Alzate, M., van Stekelenburg, J., & Klandermans, B. (2017). Comparing Protests and Demonstrators in Times of Austerity: Regular and Occasional Protesters in Universalistic and Particularistic Mobilisations. *Social Movement Studies* 16(6), 704-720. doi: 10.1080/14742837.2017.1338940

- Schmeets, H. (2017). *Politieke betrokkenheid in Nederland*. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2017/50/politieke-betrokkenheid-in-nederland>
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2020). *Burgerperspectieven 2020 | 1*. Geraadpleegd van <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/03/31/cob-2020>
- Van Dongen, A. (2019, 27 september). ‘Meer dan 35.000 mensen bij klimaars Den Haag’. *Het Parool*. Geraadpleegd van <https://www.parool.nl/nederland/meer-dan-35-000-mensen-bij-klimaatmars-den-haag~b80d8c37/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Van Stekelenburg, J. (2006). *Promoting or Preventing Social Change. Instrumentality, Identity, Ideology and Group-based Anger as Motives of Protest Participation*. (Dissertatie). Geraadpleegd van <https://core.ac.uk/reader/15451660>
- Van Stekelenburg, J., & Klandermans, B. (2018). In Politics We Trust...or Not? Trusting and Distrusting Demonstrators Compared. *Political Psychology* 39(4), 775-792. doi: 10.1111/pops.12464
- Van Stekelenburg, J., Klandermans, B., & van Dijk, W.W. (2009). Context Matters: Explaining How and Why Mobilizing Context Influences Motivational Dynamics. *Journal of Social Issues*, 64(4), 815-838. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2009.01626.x>
- Swidler, A. (1986). Culture in Action: Symbols and Strategies. *American Sociological Review* 51, 273 – 286.
- Thijssen, P., Siongers, J., Van Laer, J., Haers, J., & Mels, S. (2015). *Political Engagement of the Young in Europe: Youth in the crucible*. (1st edition). Routledge Studies in Governance and Public Policy. Abingdon, UK: Routledge.

Ethics and Privacy Checklist

Informatieblad voor onderzoek “Act Now! Or Vote for Change”

Onder begeleiding van Dr. Emiel Rijshouwer onderzoekt Manon Feenstra wat mensen motiveert zich aan te sluiten bij Extinction Rebellion of GroenLinks. Uw deelname aan dit onderzoek helpt haar enorm. Manon is benieuwd naar *wat u vindt* en *hoe u denkt* over verschillende (politieke) participatievormen en organisatievormen. Er zijn dus geen goede of foute antwoorden.

Waarom onderzoek?	dit Door de huidige klimaatcrisis willen veel mensen meer doen om de klimaatdoelstellingen te halen. Echter kiest de ene persoon ervoor om (actief) lid te worden van een politieke partij, waar de ander ervoor kiest om de straat op te gaan om meer aandacht voor het klimaat te vragen. We willen beter begrijpen wat verschillende individuen in beide groepen vinden en denken over politieke participatie en in welke vorm dat het beste kan worden bewerkstelligd. Dit onderzoek wordt uitgevoerd vanuit de Erasmus Universiteit Rotterdam.
Verloop	U doet mee aan een (online) interview. Het interview wordt per persoon afgenomen. Een voorbeeld van een vraag is: “In hoeverre heeft u vertrouwen dat Extinction Rebellion/GroenLinks een substantiële bijdrage levert aan klimaatproblematiek?” We willen graag uw leeftijd, geslacht, en politieke voorkeur weten, en bij welke organisatie u actief bent. <u>Het gesprek wordt opgenomen, zodat het later woord voor woord wordt uitgewerkt.</u>
Vergoeding	U krijgt na afronding van het interview geen vergoeding. Uiteraard stuurt Manon u later wel de transcriptie van het interview en het onderzoeksrapport toe als u dat wilt.
Vertrouwelijkheid	Wij doen er alles aan uw privacy zo goed mogelijk te beschermen. Alleen de onderzoekster, haar begeleider en de commissie van de Erasmus Universiteit die controleert of onderzoeken integer worden uitgevoerd kunnen de door u verstrekte gegevens inzien. Zij brengen op geen enkele manier vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens van u naar buiten waardoor u herkenbaar bent of informatie naar u te herleiden is. In het onderzoek wordt u aangeduid met een verzonden naam (pseudoniem). Uw echte naam wordt gedurende het onderzoek niet genoteerd. Alle gegevens worden op een beveiligde locatie opgeslagen en voor maximaal 2 jaar bewaard, en kunnen niet worden gebruikt in toekomstig onderzoek.
Vrijwilligheid	U hoeft geen vragen te beantwoorden die u niet wilt beantwoorden. Uw deelname is vrijwillig en u kunt stoppen wanneer u wilt. Als u tijdens het onderzoek besluit om te stoppen, zullen de gegevens die u tot dat moment al hebt verstrekt niet in het onderzoek gebruikt worden. Als u later wilt stoppen met deelname aan het onderzoek, neem dan contact op met Manon via 515175mf@student.eur.nl Indien u specifieke vragen hebt over hoe er met persoonsgegevens wordt omgegaan kun u deze stellen aan de functionaris gegevensbescherming van de universiteit (fg@eur.nl). U kunt daarnaast een klacht indienen bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Tot slot kunt u vragen om inzage, wijziging, verwijdering of aanpassing van uw gegevens. Dien uw verzoek in via Manon (515175mf@student.eur.nl) of via de link van het Digitaal Loket op www.eur.nl/disclaimer/privacy-statement .

Toestemmingsverklaring

Met uw ondertekening van dit document geeft aan dat u minstens 18 jaar en maximaal 27 jaar oud bent; dat u goed bent geïnformeerd over het onderzoek, de manier waarop de onderzoeksgegevens worden verzameld, gebruikt en behandeld en welke eventuele risico's u zou kunnen lopen door te participeren in dit onderzoek.

Indien u vragen had, geeft u bij ondertekening aan dat u deze vragen heeft kunnen stellen en dat deze vragen helder en duidelijk zijn beantwoord. U geeft aan dat u vrijwillig akkoord gaat met uw deelname aan dit onderzoek. U ontvangt een kopie van dit ondertekende toestemmingsformulier.

Ik ga akkoord met deelname aan een onderzoeksproject geleid door Dr. Emiel Rijshouwer. Het doel van dit document is om de voorwaarden van mijn deelname aan het project vast te leggen.

1. Ik kreeg voldoende informatie over dit onderzoeksproject. Het doel van mijn deelname als een geïnterviewde in dit project is voor mij helder uitgelegd en ik weet wat dit voor mij betekent.
2. Mijn deelname als geïnterviewde in dit project is vrijwillig. Er is geen expliciete of impliciete dwang voor mij om aan dit onderzoek deel te nemen.
3. Mijn deelname houdt in dat ik word geïnterviewd door onderzoeker(s) van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Het interview zal ongeveer 30/60 minuten duren. Ik geef de onderzoeker (s) toestemming om tijdens het interview geluidsopnames te maken en schriftelijke notities te nemen. Het is mij duidelijk dat, als ik toch bezwaar heb met een of meer punten zoals hierboven benoemd, ik op elk moment mijn deelname, zonder opgave van reden, kan stoppen.
4. Ik heb het recht om vragen niet te beantwoorden. Als ik me tijdens het interview ongemakkelijk voel, heb ik het recht om mijn deelname aan het interview te stoppen.
5. Ik heb van de onderzoeksleider de uitdrukkelijke garantie gekregen dat de onderzoeksleider er zorg voor draagt dat ik niet ben te identificeren in door het onderzoek naar buiten gebrachte gegevens, rapporten of artikelen. Mijn privacy is gewaarborgd als deelnemer aan dit onderzoek.
6. Ik heb dit formulier gelezen en begrepen. Al mijn vragen zijn naar mijn tevredenheid beantwoord en ik ben vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek.
7. Ik heb een kopie ontvangen van dit toestemmingsformulier dat ook ondertekend is door de interviewer.

Handtekening en datum	Naam Deelnemer	Naam onderzoeker Manon Feenstra
	Handtekening	Handtekening
	Datum	Datum 20 april 2020

Bijlage 1 – Topiclijst

	<ul style="list-style-type: none"> - Heb je vooraf al vragen? - Leeftijd - Bij welke groep(en) actief - Hoelang ben je al actief - Hoe ben je bij de organisatie terecht gekomen? - Welke rol heb je binnen de organisatie?
	<ul style="list-style-type: none"> - Wat heeft je gemotiveerd om je aan te sluiten bij GL/XR/beide groepen? - Waarom ben je juist daar lid geworden? - Waarom niet van de andere groep? - XR+GL: waarom bij allebei? - Wat wil(de) je (bij de ene en wat bij de andere) bereiken? - Wat vind je zelf een geschikte oplossing/strategie om de huidige klimaatproblemen te bestrijden? - XR+GL: wat vind je bij de ene en ook/niet bij de ander?
	<ul style="list-style-type: none"> - Welke middelen ben je bereid in te zetten om de politiek te bewegen mbt het klimaat? - In hoeverre ervaar je (mbt de klimaatproblemen) onrecht of ongelijkheid? - Tegen wie/waartegen? - Wat houden die gevoelens in? - Hoe worden die aangepakt/bestreden bij XR/GL? - GL: wat vind je van de acties van XR? - aan welke activistische bijeenkomsten heb je zelf wel eens meegedaan? - Waar ligt voor jou de grens? (om mee te participeren) - wat zijn volgens jou geschikte acties om je doel te bereiken? XR: wat zijn volgens jou geschikte acties om je klimaatdoelen te bereiken? - Wat vind je van de manier waarop (bijvoorbeeld) GL politiek bedrijft? - Wat zou je graag anders zien in het huidige politieke systeem? XR+GL? Welke verschillen/overeenkomsten zie je?
	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe is de groepsdynamiek bij XR/GL/beide groepen? - Hoe groot is XR/GL (in Rotterdam bijvoorbeeld) - Kun je omschrijven wie er lid zijn in de groep? (qua variatie, geslacht, leeftijden, wat voor mensen)

	<ul style="list-style-type: none"> - Wat delen jullie met elkaar in de groep? (Ideeën? Of gedeeld wantrouwen oid?) - Waarom voel jij je er thuis/wat maakt het dat jij je daar thuis voelt? - Waar gaan gesprekken over? - Uit je je dat je bij GL/XR hoort, en zo ja hoe? - Hoe vaak spreken jullie elkaar? - Spreken jullie ook af buiten 'formele' bijeenkomsten? - Hoe vaak zien jullie elkaar? - Wat verbindt jullie met elkaar in de groep? - Hoe kijk je (van 'bovenaf') naar XR/GL? - XR/GL: welke verschillen/overeenkomsten zie je? - Hoe denk je dat buitenstaanders over XR/GL denken? - Wat vind je omgeving ervan dat je je hebt aangesloten bij GL/XR? - Hoe zie je de andere groep (XR/GL)? - Identificeer je je met XR/GL? Waarom (niet)? - Waar liggen volgens jou de grenzen met betrekking tot deze identificatie? En hoe ervaar je dat? - Wat onderscheidt jou/jullie van GL/XR? Waarom?
	<ul style="list-style-type: none"> - Stem je, en zo ja op welke partij stem je? (XR) - Heb je altijd GL gestemd? (GL) - In hoeverre voel je je vertegenwoordigt door de huidige politici? - XR: wel vertrouwen → waarom roepen jullie juist de politiek op om meer te doen aan het klimaat? - XR: geen vertrouwen → hoe denken jullie de politiek te kunnen bewegen om meer te doen aan het klimaat? - XR+GL: Wat is je visie op verbetering van het politieke systeem? - XR+GL: in hoeverre heb je vertrouwen dat een partij zoals GroenLinks een substantiële bijdrage levert aan klimaatproblematiek? - XR+GL: in hoeverre heb je vertrouwen dat een partij zoals GroenLinks een substantiële bijdrage levert aan klimaatproblematiek? - XR+GL: welke verschillen/overeenkomsten zie je? - GL: In hoeverre heb je vertrouwen dat GroenLinks een substantiële bijdrage levert aan klimaatproblematiek?